

Stammzellen spenden, Leben retten [BM: 05.04.12].

Висновки. Розглянувши приклади та детально проаналізувавши їх, констатуємо, що змістовність як ознака стилю проявляється у текстах анонсів ток-шоу на трьох релевантних рівнях – морфологічному, лексичному та синтаксичному, і базується на максимальній інформативності про переваги телевізійного «продукту» і водночас стислості, що слугує високому ступеню прагматичності цих текстів. Складові змістовності – шаблонність та лаконічність – реалізують цю ознаку за допомогою ряду стилістичних елементів, що підвищують прагмастилістичний потенціал текстів анонсів ток-шоу. Зібрання та перелік у статті найчастотніших стилістичних елементів створюють передумови і подальші **перспективи досліджень** текстів малого формату.

Література

1. *Bußmann H.* Lexikon der Sprachwissenschaft / Hadumod Bußmann. – 3. aktual. u. erw. Aufl. – Stuttgart: Kröner, 2002. – 783 S. 2. *Fleischer W.* Stilistik der deutschen Gegenwartssprache / Wolfgang Fleischer, Georg Michel, Günter Starke. – Frankfurt am Main: Peter Lang, 1993. – 400 S.

Телевізійні корпуси

BM – Talkshow „Beckmann“ mit Reinhold Beckmann. – Fernsehsender Das Erste, 2011-2013. GJ – Talkshow „Günter Jauch“ mit Günter Jauch. – Fernsehsender Das Erste, 2011-2013. IN – Talkshow „Innas Nacht“ mit Inna Müller – Fernsehsender Das Erste, 2011-2013. MM – Talkshow „Menschen bei Maischberger“ mit Sandra Maischberger. – Fernsehsender Das Erste, 2011-2013.

УДК 811.111'37:811.111'42

ІВАНЧЕНКО М. Ю.

(*Львівський державний університет внутрішніх справ*)

МАТЕФОРИЧНА АКТУАЛІЗАЦІЯ АНГЛОМОВНОГО КОНЦЕПТУ ПОВІДОМЛЕННЯ ЯК ФЕНОМЕНУ МОВЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена дослідженню особливостей вербалізації концепту *ПОВІДОМЛЕННЯ* в англійській мові. В результаті дослідження проаналізовано метафори, що актуалізують даний концепт. Зокрема визначено смислові ознаки концепту *ПОВІДОМЛЕННЯ* в англійській лінгвокультурі.

Ключові слова: мовленнєва діяльність, концепт, метафора, ознака, лінгвокультура.

Иванченко М. Ю. Метафорическая актуализация англоязычного концепта *СООБЩЕНИЕ* как феномена речевой деятельности. Стаття посвящена исследованию особенностей вербализации концепта *СООБЩЕНИЕ* в английском языке. В результате исследования проанализированы метафоры, которые актуализируют данный концепт. В частности, определены смысловые признаки концепта *СООБЩЕНИЕ* английской лингвокультуре.

Ключевые слова: речевая деятельность, концепт, метафора, признак, лингвокультура.

Ivanchenko M. U. Metaphorical actualization of the concept *MESSAGE* in English as the phenomenon of the speech activity. The article is devoted to the research of the verbalization peculiarities of the concept *MESSAGE* in English. The metaphors, which actualize this concept, were analyzed. In particular the specific features of this concept in English language culture are defined.

Key words: speech activity, concept, metaphor, feature, language culture.

Одним із видів комунікативної діяльності людини є мовлення, тобто використання мови для спілкування з іншими людьми. У цьому сенсі мовлення – це конкретна діяльність, що полягає у застосуванні мови для спілкування, та має звукову або письмову форму вираження [Філоненко 2010, с. 120]. Відомо, що спілкування (комунікація) – це обмін повідомленнями, інформацією, яка подається у вигляді усних чи письмових текстів мовою, якою володіють співрозмовники. І здійснюється у мовленнєвих актах, різних за формою (діалог, полілог, монолог). Неодмінним учасником спілкування є мовець.

Вивчення будь-яких мовних явищ відбувається з огляду на її носія, мовця. Мовна особистість як предмет лінгвістичного дослідження є узагальненим образом носія культурно-мовних і комунікативно-діяльнісних цінностей, знань, установок і поведінки [Карасик 2002, с. 166; Бессонова 1999, с. 10]. Ці орієнтири виникають, на думку П. Гуревича, не лише на основі знання та інформації, але і власного життєвого досвіду, вони являють собою

особистісне ставлення до світу [Гуревич 1995, с.120]. Саме тому увагу дослідників усе більше привертають механізми категоризації, інтерпретації та відображення мовою навколишнього світу людини, аналіз концептів у мовному просторі. Актуальність статті зумовлена загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних досліджень на аналіз особливостей концептуалізації предметів та явищ.

Об'єктом статті є концепт *ПОВІДОМЛЕННЯ* як феномен мовленнєвої діяльності у сучасній англійській мові. **Предметом** постають концептуальні метафори, що актуалізують даний концепт.

Метою – є дослідження особливостей вербалізації концепту *ПОВІДОМЛЕННЯ* в англійській мові. Серед основних завдань слід виділити наступні: проаналізувати метафори, що актуалізують концепт *ПОВІДОМЛЕННЯ* в англійській лінгвокультурі, визначити смислові ознаки досліджуваного концепту.

Мовний матеріал аналізу складають концептуальні метафори, що містять експліцитно або імпліцитно характеристики, котрі об'єктивують даний концепт у мові.

У ряді тлумачних словників «повідомлення» визначається як елемент мови, що має ідею та зміст, придатну для спілкування форму передання інформації. У повідомленні людина кодує ідею та думку і передає її адресатові в процесі спілкування [Великий тлумачний словник 2005, с. 456].

Серед інвентаризованих нами концептуальних метафор ми виділяємо в першу чергу ті, в яких повідомлення порівнюється за аналогією з фізичними процесами. Так, дієслово *to break* виражає базову ідею пошкодження або навіть руйнування структури об'єкта. Вживання цього дієслова підкреслює непередбачуваність результатів окремої події, що стало можливим завдяки наявності у останнього ядерної семантики «ламати(ся), розбивати(ся), руйнувати(ся)». Вищезгадана семантика номінує фізичні процеси, що супроводжуються некерованими, хаотичними структурними змінами. Повідомлення за аналогією порівнюється із вищезгаданими фізичними процесами, тп актуалізується за метафоричною схемою «повідомити – зламати»:

O, I shall expire! Break the news to her gently, Aubrey! I shall die! [Shaw, c. 7];

I had a wonderful surprise this morning. Ann and David rang up from New Zealand to break the news that they're having a baby [Wells, c. 78].

Схема «крикнути – вибухнути» представлена у таких концептуальних метафорах:

Then he burst out 'Get into the car, Phil, can't you?' [Alcott, c. 37];

"Priscilla Strong, you've been expecting Stephen Clark here this evening!" burst out Emmeline [Woolf 1996, c. 117].

Вибух - це розрив вибухової речовини з великою руйнівною силою, що супроводжується різким звуком [Великий тлумачний словник 2005, с. 113]. Метафоричне перенесення зі сфери конкретного у сферу абстрактного відбулося завдяки семам «раптово» та «різкий звук» у дієслова *to burst*, що вказує на манеру, спосіб висловлювання. Таким чином автор намагається зімітувати гучність повідомлення, а також наголошує на несподіваності.

Одним із способів подання інформації є пояснення, тобто розповідь про що-небудь, спроба зробити це ясным та зрозумілим. Так, подача навчального матеріалу на занятті в англійській мові асоціюється із довбанням:

The rigid training rules that had been drilled into him at the academy [Woolf 1997, c. 90];

The language patterns were thoroughly drilled in [Butler, c. 105];

It was drilled into them that no matter what happens they must never drop the paddle [Buddha's Tooth, c. 87].

Характеристики фізичного процесу свердління – довго та невпинно робити отвори будь-де – виражають багаторазове наполегливе, монотонне повторення, що надає метафорі надзвичайної експресивності.

Схема «сказати раптово – підскочити»:

I wondered what he was going to spring on me next [Shaw, c. 35];

I sprang the news on my parents last night. They were not glad to hear it [Alcott, c. 304].

Процес метафоризації відбувся завдяки наявності у дієслова *to spring* семи «раптово, несподівано» та «переміщення в просторі», що за аналогією проектується на абстрактні об'єкти.

У двох наступних прикладах концептуальні метафори утворені за допомогою дієслова *to crack*, яке виражає часткове пошкодження структури об'єкта, причому його загальна цілісність зберігається, однак призводить до втрати змісту – витікання, висипання і т. д., що надзвичайно влучно характеризує згадані екстралінгвістичні явища.

За метафоричною схемою «повідомлення конфіденційної інформації – тріск, злам» утворений наступний приклад:

The newspaper story cracked the trouble at city hall wide open [Alcott, c. 66].

У даному випадку прихована інформація, таємниця за аналогією порівнюється із об'єктом, що має крихку структуру, і, в результаті пошкодження втрачає свій зміст.

Ядерна семема дієслова *to crack* «тріщати, ламатись» актуалізується у метафоричній схемі «сказати необачно – «ляпнути» як повідомлення інформації не підтвердженої об'єктивними фактами:

She was horrified by her first bite at an apple, which her father had cracked up to be the finest fruit in the world [Bronte, c. 81];

Імовірно, за тим самим принципом утворені наступні приклади концептуальних метафор:

«жартувати – тріщати»

She's never serious. She's always cracking jokes [Twain, c. 51];

Wonder how he looks at life. Cracking his jokes too: warms the cockles of his heart [Shaw, c. 102].

У тлумачному словнику жарт визначається як «сказане чи зроблене для розваги, сміху» [Великий тлумачний словник 2005, с. 456]. Очевидно «повідомлення» жартів порівнюється із негативним фізичним процесом тому, що сприймається мовцями як непродуктивний процес. З іншого боку, «тріск» супроводжується характерним різким звуком, що асоціюється із манерою висловлення жартів.

У прикладах, утворених за схемою «розпочати розмову – впасти», метафоричне перенесення відбулося шляхом актуалізації сем дієслова *to fall* «швидкість» та «зниження положення в просторі на значні відстані». У такий спосіб підкреслюється раптовість, швидкість і глобальність події, тобто характеризується манера висловлювання, розмови.

Neat day at breakfast they presented Miss Evans, who fell into earnest conversation with him (to talk) [Butler, c. 119];

She had fallen unconsciously into a wonderful prose, and her beauty gave her, notwithstanding her youth, a rare dignity [Wells, c. 24].

Вислови часто порівнюються з перлами, які нібито «випадають» з уст людини. Перли з давніх часів були ознакою розкоші, багатства, доступними далеко не всім. Порівняння мудрості з коштовностями наголошує на її цінності та унікальності:

I am desolated to lose the pearls of wisdom that habitually fall from your cultivated lips,' returned Haddo [Wells, c. 31].

У деяких висловлюваннях, що утворюють концептуальну метафору використовується такий стилістичний засіб, як синекдоха, кількісне зіставлення, тобто вживання однини в значенні множини (слово → повідомлення):

If you decide to go to the convention, please leave word with my secretary [Alcott, c. 202];

Наступні приклади метафор актуалізують концепт ПОВІДОМЛЕННЯ за схемою «розпочати розмову після довгої перерви – зламатись». На думку вчених початок є точкою суб'єктивного відчуття народження, розвитку будь-якого процесу, що усвідомлюється спостерігачем. Відчуття початку тісно пов'язане з будь-яким рухом і напрямком цього руху [Философский энциклопедический словарь 1997, с. 399]. Подані метафори базуються на

уявленні про людину як про кінцеву сутність, яка має початок і кінець. У даному випадку подолання мовного бар'єру асоціюється із руйнацією.

"I'd rather be shot. I say, Polly, suppose we break it to him easy!" added Tom, after another turn (to inform) [Wells, c. 174];

"Anne," said Marilla, wondering why she had not broken into this speech long before, "you shouldn't talk that way. It's irreverent--positively irreverent." [Montgomery L.M. 1997, c. 44].

Героїня роману Л. М. Монтгомері Марілла вперше звернулася до Анни після довгого мовчання, вона подолала свої власні страхи та комплекси. Авторка асоціює такий початок із фізичним процесом ламання, руйнування, і тим самим наголошує на подоланні героїнею певних психологічних бар'єрів, які мисляться як фізичні об'єкти з певною структурою.

«швидко написати записку – жбурнути»

That charging of language with meaning ... is characteristic of nearly everything Lawrence wrote, even the odd dashed-off letter [Butler, c. 89];

Josie dashed off a note to her cousin in Toronto (quickly write a note or letter and send it) [Austen 2005, c. 27].

Цей приклад метафори утворився завдяки наявності ядерної семи у дієслова *to dash* «недбало, швидко», що вказує на манеру, спосіб втілення повідомлення.

Усне повідомлення передбачає відкривання рота, тому інколи для метафоричної актуалізації цього явища використовується метонімія:

Short folk's heart is soon at their mouth [Austen, c. 727];

Everything I say is wrong this morning. I'm frightened to open my mouth [Butler, c. 441].

Можемо зробити висновок, що метафорична актуалізація концепту **ПОВІДОМЛЕННЯ** сформована на основі асоціацій із різними фізичними процесами, спрямованими на зміну структури об'єкта, які, як правило, супроводжуються різким звуком, відбуваються непередбачувано. У результаті проведеного аналізу ми визначили ознаки цього лінгвокультурного концепту: несподіваність (більшість концептуальних метафор утворені на основі асоціацій із фізичними процесами, які відбуваються раптово), непередбачуваність (результат може бути як позитивним, так і негативним), кратність (часова обмеженість), швидкоминучість (зміна положення в просторі, падіння), визначеність (адаптація, повідомлення, поява, контакт), активність (прорив, вилучення, переривання, усунення, втеча), втрата досконалості (тріщина, руйнування, злам, вибух).

Перспективою подальших досліджень є порівняльний аналіз метафоричних номінацій досліджуваного концепту в англійській та українській мовах.

Література

- Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с. Бессонова О. Л. Оцінка як семантичний компонент лексичного значення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10. 02. 04 «Германські мови» / Донецький держуніверситет / О. Л. Бессонова. – Донецьк, 1999. – 22 с. Гуревич П. С. Философия культуры / П. С. Гуревич. – М., 1995. – 315 с. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград: Перемена, 2002. – С. 166-205. Філоненко М. М. Психологія спілкування / М. М. Філоненко. – Київ: Знання, 2010. – 275 с. *Философский энциклопедический словарь* / [ред.-сост. Е. Ф. Губский] – М.: ИНФРА-М, 1997. – 576 с. *Alcott L.M. An Old-Fashioned Girl* [Електронний ресурс] / Alcott L.M. – Режим доступу: www.free-ebooks.net/An_Old-Fashioned_Girl.html. *Austen J. Emma* / J. Austen. – Penguin Popular Classics, 2005. – 367 p. *Austen J. Pride and Prejudice* [Електронний ресурс] / J. Austen. – Режим доступу: www.bookwolf.com/Free_Booknotes/Pride___Prejudice.html. *Bronte A. Agnes Grey* [Електронний ресурс] / A. Bronte // – Режим доступу: www.free-ebooks.net/Agnes_Grey.html. *Buddha's Tooth. A Thailand Adventure* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.free-ebooks.net/Buddha's_Tooth.html. *Montgomery L.M. Anne of Green Gables* [Електронний ресурс] / Montgomery L.M. – Режим доступу: www.free-ebooks.net/Anne_of_Green_Gables.html. *Shaw G.B. Cashel Byron's Profession* [Електронний ресурс] / Shaw G.B. – Режим доступу: www.free-ebooks.net/Cshel_Byron's_Profession.html. *Twain M. Life on the Mississippi* [Електронний ресурс] / M. Twain. – Режим доступу: www.bookz.ru/authors/tven-mark/twen_m82.html. *Woolf V. To the Lighthouse* / Virginia Woolf. – New York: Penguin Putnam Inc., 1997. – 306 p. *Woolf V. Mrs Dalloway* / Virginia Woolf. – New York: Penguin Putnam Inc., 1996. – 127 p.